[2024] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1083 : 2024 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ 63

ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚਹੂਜੀ ਰਾਠੌੜ

ਬਨਾਮ

ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ.

(2024 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 478) 29 ਜਨਵਰੀ 2024

[ਬੀ.ਆਰ. ਗਵਈ ਅਤੇ ਸੰਦੀਪ ਮਹਿਤਾ*, ਜੇ.ਜੇ.] ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਯੂ/ ਐੱਸ.138, ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881, ਨੇ ਸਵਾਲ ਵਿਚਲੇ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੇ ਬੇਮੇਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹੈਂਡਰਾਈਟਿੰਗ ਮਾਹਰ ਦੁਆਰਾ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਉਸਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਲੈਣ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੰਗਣ ਲਈ ਸੀ.

ਹੈੱਡਨੋਟਸ

ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 - ਐੱਸ ਐੱਸ.118, 138 - ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ, 1973 - ਐੱਸ.391 - ਐੱਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਭਾਵੇਂ ਖੰਡਨਯੋਗ ਹਨ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ - ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ - ਅਨਾਦਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ/ਐੱਸ.138 - ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ, ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੇ ਬੇਮੇਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਹੈਂਡਰਾਈਟਿੰਗ ਮਾਹਰ ਦੁਆਰਾ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਹੋਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ - ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ - 'ਤੇ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਲੈਣ ਲਈ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਲੈਣ ਲਈ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ - ਖਾਰਜ:

ਧਾਰਕ: ਐੱਸ.118 ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਈ) ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੰਡੋਰਸਮੈਂਟਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਨੁਮਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਉਸ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਇੰਡੋਰਸਮੈਂਟਸ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਧਾਰਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜੋ ਕਿ ਇੱਥੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਹੋਵੇਗਾ - ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ

ਬੈਂਕਰਜ਼ ਬੁੱਕਸ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ, 1891 ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਸਮੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਮੰਨਣਯੋਗ - ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਦਸਤਖਤ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 73, ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ, 1872 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਚੈਕ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਮੌਕਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਥਿਤ ਬੇਮੇਲ ਹੋਣ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਬੈਂਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸਵਾਲ ਵਿਚਲੇ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ - ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ - 391 ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਢੁੱਕਵੀਂ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੱਥ ਅਪੀਲ ਦੇ ਪੈਂਡਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਸਫਲਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਿਆਂ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹੈਂਡਰਾਈਟਿੰਗ ਮਾਹਰ ਦੁਆਰਾ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅੰਤਮਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਸੀ - ਅਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦਖਲ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। **[ਪਾਰਾ 14, 15, 17, 9, 18 ਅਤੇ 20]**

ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ, 1973 - ਐੱਸ.391 - ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ - ਦੀ ਅਭਿਆਸ - ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। [ਪਰਾ 9]

ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ, 1973 – ਐੱਸ.391 – ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 – ਐੱਸ.138 – ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਐਨ.ਆਈ ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨੋਟਿਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਤੋਂ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ:

ਹੋਲਡ: ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਹੋਵੇਗੀ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਤੋਂ ਅਤੇ ਇਸਨੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. **[ਪਰਾ 19]**

ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881; ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ, 1973; ਬੈਂਕਰਜ਼ ਬੁੱਕਸ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ, 1891; ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872

ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ; ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ; ਖੰਡਨਯੋਗ; ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੰਡੋਰਸਮੈਂਟ; ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਧਾਰਕ; ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੀ ਬੇਮੇਲ; ਦਸਤਖਤ ਦੀ ਤੁਲਨਾ; ਲਿਖਾਈ ਮਾਹਰ; ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ, ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ; ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼; ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ; ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਦਸਤਖਤ; ਬੈਂਕ ਅਧਿਕਾਰੀ; ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ; ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ.

ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕੇਸ

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2024 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ.478।2023 ਦੇ ਸੀ.ਆਰ.ਐਮ.ਏ ਨੰਬਰ 17933 ਵਿੱਚ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਗੁਜਰਾਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 25.10.2023 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰੀ

ਸ਼ਾਰਿਕ ਅਹਿਮਦ, ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ, ਵਿਨੈ ਵਤਸ, ਤਾਰਿਕ ਅਹਿਮਦ ਮੈਸਰਜ਼ ਲਈ। ਅਹਿਮਦੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦਫਤਰ, ਐਡਵ. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਹੁਕਮ ਨਿਰਣਾ

ਮਹਿਤਾ, ਜੇ.

1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।
2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਦਾਇਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੁਆਰਾ ਤੁਰੰਤ ਅਪੀਲ 25 ਅਕਤੂਬਰ, 2023 ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੀ ਹੈ। 2023 ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 17933, ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 482 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 391 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਹੈ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਸੀਆਰਪੀਸੀ' ਵਜੋਂ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ)।
3. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਦੀ ਧਾਰਾ 138 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਐਨਆਈ ਐਕਟ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਰੁਪਏ ਦਾ ਚੈੱਕ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚੰਦਾਸਿੰਘ ਚੰਪਾਵਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ "ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਫੰਡ ਅਤੇ ਖਾਤਾ ਬੰਦ ਹੋਣ" ਕਾਰਨ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

4. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 13 ਜੂਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ, 2019 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈਂਡਰਾਈਟਿੰਗ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਭੇਜਣ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਵੀ ਇਸ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਜਾਅਲੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 13 ਜੂਨ, 2019 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੇ ਬੇਮੇਲ ਹੋਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
5. 13 ਜੂਨ, 2019 ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹੀ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 7 ਨਵੰਬਰ, 2019 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ।
6. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਗਾਂਧੀਨਗਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਉਸਨੇ ਅਪੀਲੀ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਲੈਣ ਅਤੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਹਸਤਾਖਰਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਖਾਈ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੰਗਣ ਲਈ ਧਾਰਾ 391 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਚੈਕ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹਸਤਾਖਰ। ਉਕਤ ਦਰਖਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਰਦਾਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਤੋਂ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਬਚਾਅ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਅਧੀਨ ਨੋਟਿਸ ਕਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ।
7. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਤਰਜੀਹੀ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ 25 ਜੁਲਾਈ, 2023 ਦੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਵਿਦਿਆਲੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਗਾਂਧੀਨਗਰ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੈਪਸ਼ਨਡ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਮਿਸਕ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਰਜ਼ੀ ਨੰਬਰ 17933/2023 ਜੋ ਕਿ 25 ਅਕਤੂਬਰ, 2023 ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਹੈ।
8. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।
9. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਕੈਟੇਨਾ ਦੁਆਰਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 391 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਾਧੂ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਪੂਰੀ ਲਗਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੱਥ ਅਪੀਲ ਦੇ ਪੈਂਡਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਅ 'ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

10. ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਕ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ, ਯਾਨੀ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਗਾਂਧੀਨਗਰ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਆਫ ਬੜੌਦਾ ਦੇ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਪਰ ਇੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਸੱਚਾਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

11. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬੈਂਕ ਦੇ 26 ਫਰਵਰੀ, 2018 ਦੇ ਚੈੱਕ ਰਿਟਰਨ ਮੀਮੋ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਿਨਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਚੈੱਕ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਫੰਡ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਅਤੇ ਖਾਤਾ ਬੰਦ" ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

12. ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਕਾਲਮ ਨੰ. 10 ਉਕਤ ਲਿਖਤੀ ਮੈਮੋ ਵਿੱਚ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

"ਬੈਂਕ ਆਫ ਬੜੌਦਾ

(ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਮਾਂਡਵੀ, ਬੜੌਦਾ)

ਇਨਫੋਸਿਟੀ ਬ੍ਰਾਂਚ ਮਿਤੀ: 26.02.2018

ਚੈੱਕ ਨੰਬਰ 503273 ਰੁਪਏ ਲਈ 10,00,000/- ਕਾਰਨ ਨੰਬਰ 22 30930100008596 ਲਈ ਬਿਨਾਂ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੇ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ

1-9...

10 ਦਰਾਜ਼ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਨਮੂਨੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹਨ।

11-22...।"

ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਚੈੱਕ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਬੈਂਕ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਸਨ।

13. ਐਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਦਾ ਵਿਵਾਦ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

"118. ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਯੋਗ ਯੰਤਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨ।- ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ:

i. ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ: ਕਿ ਹਰੇਕ ਸਮਝੌਤਾਯੋਗ ਸਾਧਨ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਹਰ ਅਜਿਹਾ ਸਾਧਨ, ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਗੱਲਬਾਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

ii. ਮਿਤੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ: ਕਿ ਹਰੇਕ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤਾਰੀਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਸੀ;

iii. ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ: ਕਿ ਐਕਸਚੇਂਜ ਦਾ ਹਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿੱਲ ਉਸਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

iv. ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ: ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤਾਯੋਗ ਸਾਧਨ ਦਾ ਹਰ ਤਬਾਦਲਾ ਇਸਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

v. ਇੰਡੋਰਸਮੈਂਟਸ ਦੇ ਆਰਡਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ: ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇੰਡੋਰਸਮੈਂਟ ਉਸ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਉਸ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ;

vi. ਸਟੈਂਪ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ: ਕਿ ਇੱਕ ਗੁੰਮ ਹੋਇਆ ਵਾਅਦਾ ਨੋਟ, ਐਕਸਚੇਂਜ ਦਾ ਬਿੱਲ ਜਾਂ ਚੈੱਕ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਟੈਂਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ;

vii. ਉਹ ਧਾਰਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਕ ਹੈ: ਕਿ ਇੱਕ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟ ਦਾ ਧਾਰਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਕ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ, ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਯੰਤਰ ਇਸਦੇ ਕਨੂੰਨੀ ਮਾਲਕ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਇਸਦੀ ਕਨੂੰਨੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ, ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਸ ਲਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਚਾਰ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੋਝ ਕਿ ਧਾਰਕ ਸਹੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਧਾਰਕ ਹੈ।

14. ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਉਪ-ਧਾਰਾ (ਈ) ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟ੍ਰੂਮੈਂਟ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇੰਡੋਰਸਮੈਂਟਾਂ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਨੁਮਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਉਸ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਇੰਡੋਰਸਮੈਂਟਸ ਦੇ ਅਸਲ ਹੋਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਧਾਰਕ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਥੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ।

15. ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਬੈਂਕਰਜ਼ ਬੁੱਕਸ ਐਵੀਡੈਂਸ ਐਕਟ, 1891 ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰਸਮੀ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਚੁਕਵੇਂ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ, ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 73 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, 1872

16. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਾਤੇ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਹਸਤਾਖਰਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਲਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਬੈਂਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ।

17. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਕਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਵਾਲ ਵਿਚਲੇ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਹਸਤਾਖਰਾਂ ਦੇ ਕਥਿਤ ਮੇਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਚਾਅ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੈਂਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੀ ਪੱਕੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਐੱਨ.ਆਈ. ਐਕਟ ਦੇ ਅਧੀਨ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਇਹ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇ।

18. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਹੈਂਡਰਾਈਟਿੰਗ ਮਾਹਰ ਦੁਆਰਾ ਚੈੱਕ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹਸਤਾਖਰਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ 13 ਜੂਨ, 2019 ਦੇ ਉਸੇ ਵੀਡੀਓ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਕਤ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ।

19. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਐਨਆਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟਿਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ , ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਤੋਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਰਾ 391 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਧਾਰਾ 391 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

20. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਸਾਨੂੰ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

21. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀ(ਜ਼), ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।ਹੈੱਡਨੋਟ ਤਿਆਰ: ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

PALLAV THAKUR ADVOCATE